

هدف کلی : آشنایی با جهان فرهنگی

اهداف جزئی : جهان - جهان انسانی - جهان ذهنی - جهان فرهنگی - جهان تکوینی - جهان طبیعت - جهان فوق طبیعت - دیدگاه اول - دیدگاه دوم - دیدگاه سوم .

مفاهیم اساسی : پرسش های هستی شناسانه - پرسش های انسان شناسانه - پرسش های معرفت شناسانه - جهان - جهان انسانی - جهان ذهنی - جهان فرهنگی - جهان تکوینی - جهان طبیعت - جهان مافوق طبیعی - دیدگاه ماتریالیستی - دیدگاه جامعه گرایی - دیدگاه قرآن

معانی لغات درس :

معنی	لغت	معنی	لغت	معنی	لغت
اقرار کننده - در برگیرنده - دارا	قائل	فکر کردن	تامل	شناخت جهان هستی	هستی شناسانه
گنجایش - استعداد - صلاحیت	ظرفیت ها	اخلاقیات	خلقیات	شناخت انسان	انسان شناسانه
توانایی - لیاقت	قابلیت	آشکار	بروز	راه شناخت انسان و جهان	معرفت شناسانه
طرفدار و مطیع فرهنگ	تابع فرهنگ	سطح فرهنگ	حوزه فرهنگ	اساس و بنیان	شالوده
مواد اولیه	ماده خام	آفریدن و به وجود آوردن	تکوینی	پرسش های اساسی	پرسش های بنیادین
محدود - ویژه	منحصر	غیر مادی	فوق طبیعت	دارای اختیار	موجودی مختار
خداوند پاک و منزّه	خداوند سبحان	ارتباط	تعامل	اجبار و غیر فعال	مجبور و منفعل
بند و زنجیر آهنین	اغلال و سلاسل	در مقابل فرهنگ	در قبال فرهنگ	نابودی جوامع	مرگ امت ها

مقدمه : صفحه ۳

● شما در سال گذشته مطالبی را در خصوص جهان ، جهان اجتماعی ، جهان طبیعت ، فرهنگ ، هویت افراد و جهان آشنا شدید . با تفاوت بین جهان طبیعی و جهان اجتماعی آشنا شدید . مفهوم فرهنگ را یاد گرفتید . متوجه شدید هویت جهان اجتماعی بیشتر از لایه های عمیق فرهنگی نظیر : **عقاید و ارزش ها** تاثیر می پذیرد تا لایه های سطحی (هنجارها و نمادها)

ما در این درس و درسهای آینده می خواهیم توضیح دهیم که هر فرهنگ بر چه مبنایی می تواند به سوالات بنیادین انسانها پاسخ های اساسی بدهد .

پرسش های بنیادین و اساسی به سه دسته تقسیم می شوند ؟

هستی شناسانه : با سوالاتی از این قبیل : آیا جهان هستی به جهان مادی محدود می شود ؟

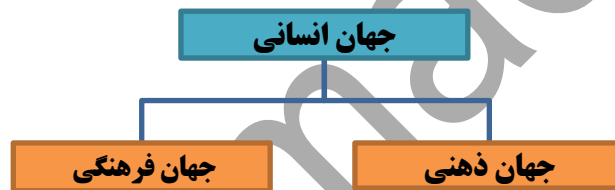
انسان شناسانه : با سوالاتی از این قبیل : آیا انسان موجودی مختار و فعال است یا مجبور و منفعل

معرفت شناسانه : با سوالاتی از این قبیل : آیا تنها راه شناخت حس و تجربه است ؟ یا با راههای دیگری نیز می توان شناخت

پاسخ های متفاوت به این پرسش های اساسی موجب به وجود آمدن جهان های فرهنگی مختلف می شود .

جهان انسانی ..... صفحه ۴ تا ۵

- به اطراف خود نگاه کنید با پدیده های متفاوتی مواجه می شوید که در مجموعه های بزرگ و مهمی دسته بندی می شوند این مجموعه ها به دلیل گستردگی و اهمیت شان «جهان» می نامند. یکی از انواع جهان **جهان انسانی** است.
- آیا می توانید برخی از پدیده هایی را که به جهان انسانی تعلق دارند نام ببرید؟ **جواب:** خانواده - مدرسه - مسجد - آموزش و پرورش - صلح - امنیت - عدالت و....
- **جهان انسانی:** جهان انسانی محصول زندگی انسان است و هرچه با اندیشه و عمل انسان پدید می آید مربوط به این جهان است جهان انسانی به دو بخش **فردی** و **اجتماعی** تقسیم می شود.
- **بخش فردی:** جنبه شخصی و فردی دارد و دارای سه بعد: ذهنی، اخلاقی و روانی است. هرکدام از ما دانسته ها، تجربه ها و خلقیات ویژه ای داریم که افراد دیگر با ما در آنها شریک نیستند.
- **بخش اجتماعی:** مربوط به زندگی اجتماعی انسانهاست. این بخش **هویت فرهنگی** دارد. فرهنگ شیوه زندگی اجتماعی انسانهاست و محصول آگاهی و عمل مشترک انسانها می باشد.
- به بخش فردی جهان انسانی **جهان ذهنی** و به بخش اجتماعی آن **جهان فرهنگی** می گویند.
- نمودار زیر را کامل کنید:

- انسان چه زمانی در محدوده جهان ذهنی و چه زمانی در محدوده جهان فرهنگی قرار دارد؟ وقتی فردی در باره موضوعی خاص فکر می کند در محدوده جهان فردی و ذهنی خود قرار دارد هنگامی که اندیشه های خود را به صورت گفتار و نوشتار بیان می کند یا بر اساس اندیشه های خود تصمیم می گیرد و با دیگران رفتار می کند به جهان فرهنگی وارد شده است.

- ارتباط بین دو جهان ذهنی و فرهنگی: بین دو جهان ذهنی و فرهنگی **تناسب و هماهنگی** وجود دارد. هر فرهنگی نوع خاصی از عقاید و خصوصیات ذهنی را در افراد به وجود می آورد و به همان نوع خصوصیات ذهنی اجازه بروز می دهد و متقابلاً هر نوع عقیده و اخلاقی جویای فرهنگ متناسب به خود می باشد.

..... صفحه ۵

تفنگو کنید:

در باره راههای ورود یک اندیشه فردی به حوزه فرهنگ گفتگو کنید:

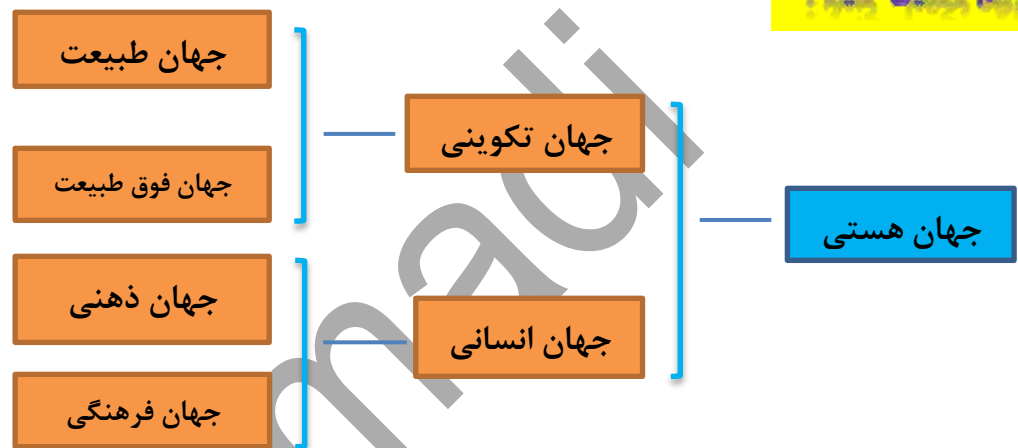
مثال: حضرت امام خمینی که اندیشه های دینی، سیاسی و فرهنگی خود را به نوشتار و گفتار تبدیل کرد و جامعه ایران و جهان را متحول ساخت.

جهان تکوینی ..... صفحه ۶

- در مقابل جهان انسانی جهان دیگری به نام **جهان تکوینی** وجود دارد که پیش از انسان وجود داشته و مستقل از خواست و اراده انسان است. این جهان به دو بخش **طبیعت** و **فوق طبیعت** تقسیم می شود.
- گروهی از متفکران جهان تکوین را به **طبیعت** محدود می کنند و این جهان را در مقابل جهان انسانی قرار می دهند و جهان انسانی را به دو نوع **ذهنی** و **فرهنگی** تقسیم می کنند آنها به ترتیب جهان را به سه نوع جهان **طبیعت** - **جهان ذهنی** - **جهان فرهنگی** تقسیم می کنند
- **متفکران مسلمان** : جهان تکوین را به طبیعت محدود نمی کنند آنها طبیعت را بخشی از جهان تکوین می دانند و جهان تکوین را به دو نوع **طبیعت** و **فوق طبیعت** تقسیم می کنند.

باز هم تکمیل کنید :

صفحه ۷

تعامل جهان های ذهنی ، فرهنگی و تکوینی : ..... صفحه ۷ تا ۸

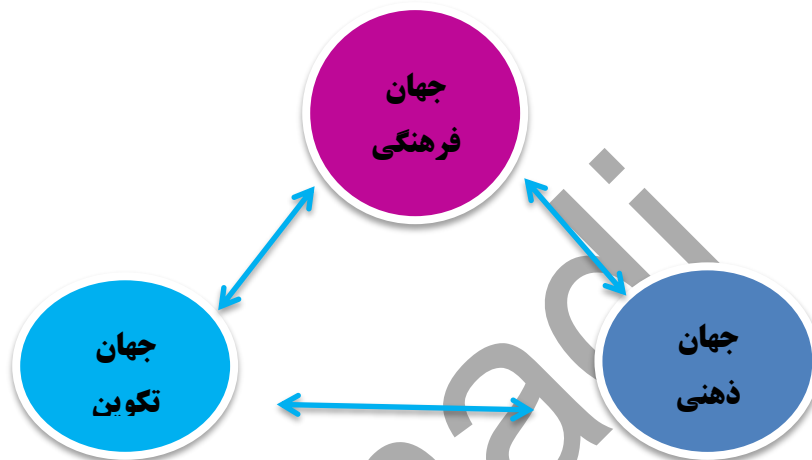
- **دیدگاه اول** : (ماده گرایی) این دیدگاه جهان تکوینی را به **طبیعت** محدود می کند و آن را مهم تر از جهان ذهنی و فرهنگی می داند ذهن افراد و فرهنگ **هویت مادی و طبیعی** دارد. علم به **علوم طبیعی** محدود می شود. طرفداران این دیدگاه تفاوتی بین علوم طبیعی و انسانی قائل نشده اند.
- **نقدی که بر این دیدگاه وارد است** : نادیده گرفتن تفاوت علوم انسانی و طبیعی موجب شده که علوم انسانی و علوم اجتماعی از برخی ظرفیت ها و قابلیت ها مانند داورى ارزشی و انتقاد و... را از دست بدهد.

- **دیدگاه دوم** : (جامعه گرایی) این دیدگاه **جهان فرهنگی** را مهم تر از جهان ذهنی و طبیعت می داند این دیدگاه معتقد است ذهن افراد باید تابع فرهنگ باشد و جهان تکوین را ماده خام و بی جان و روح می داند که در معرض دخل و تصرف انسانها ، جوامع و فرهنگهاست
- **چرا این دیدگاه قابل نقد است؟** زیرا جهان ذهن و جهان تکوین اهمیتی ندارد و استقلال خود را در برابر جهان فرهنگی از دست می دهد.

● **دیدگاه سوم:** سه جهان ذهنی و فرهنگی و تکوین در تعامل با هم هستند و روابط بین آنها **متقابل و دوسویه** است. از نظر **قرآن:** جهان تکوینی محدود به طبیعت نمی شود و بعد فوق طبیعت نیز دارد. درک و آگاهی فقط مختص انسان نیست بلکه طبیعت نیز به اراده و مشیت خداوند به وجود آمده است و دارای درک و شعور است. و با افراد و جوامع انسانی رفتاری حکیمانه دارد. از نظر قرآن جوامع و فرهنگها از جایگاه ویژه ای برخوردارند و دارای دوره و اجلی است (**قرآن از زندگی و مرگ امت ها سخن گفته است**) قرآن در باره جهان ذهنی نیز سخن گفته است و بر مسئولیت انسانها در قبال فرهنگ - جامعه و طبیعت تاکید کرده است.

..... صفحه ۹

۱- وضعیت امروزی محیط زیست نتیجه چه باورهایی در باره انسان و طبیعت است؟ ۲- برخی آیات قرآن کریم مانند آیه ۴۱ سوره روم آیه ۹۶ سوره اعراف و آیه ۳۷۶ سوره بقره از تعامل فعال جهان تکوین با جهان فرهنگی سخن می گویند نمونه های این تعامل را در این آیات بیابید.

جواب:

۱- غرب گمان می کند با تصرف طبیعت تمامی مسائل و مشکلات حل می شود یا برخی طبیعت را ماده خام و بی جان و روح می دانند نه آیت و نشانه خدا.

۲- **آیه ۴۱ روم:** فساد و پریشانی به رفتار خود مردم در همه بر و بحر پدید آمد تا ما هم کیفر کردار زشتشان رساندیم.

آیه ۹۶ سوره اعراف: چنانچه مردم شهر و دیار همه ایمان آورده و پرهیز گار می شوند همانا ما درهای برکات آسمان و زمین را بر روی آنها می گشاییم و لیکن تکذیب آیات کردند ما هم سخت به کیفر کردار زندگیشان رساندیم.

آیه ۲۷۶ سوره بقره: خدا از برکت ربا می کاهد و بر صدقات می افزاید و خداوند هیچ ناسپاس گنجهکاری را دوست نمی دارد.